

Uppgift 11 Läs

4.13 Ur Herodotos historia, första boken

Den grekiska historikern Herodotos, ca 480-420 f.Kr., var från Halkarnassos (sydvästra delen av nuv. Turkiet). Hans resor blev tidigt för honom forskningsresor. Hans verk, uppdelat i nio böcker, utgörs av långa exkurser med geografiskt och etnografiskt innehåll. Den enhetsram han spänner i inledningen till sitt verk är det stora kriget mellan barbarer och greker, dvs. västerns konflikt med östern, koncentrerad i det stora perserkriget. I denna ram sätter han så in alla folk han besökt och deras historia. Efter ett av huvudberättelsen föranlett omnämnande av ett folk kommer ibland allt om detta som en jättelik parentes, som då hotar att spränga berättelsens ram.

I sin hållning till materialet är han inte särskilt kritisk. Gudarnas makt ser han överallt verka och han noterar när mänskligt övermod får sitt straff. Han är emellertid en utmärkt berättare och de många inlagda små historierna har gett mängder av stoff åt europeiska novellister, balladdiktare och dramatiker. Historierna om Gyges och Kroisos och Polykrates ring och många andra är berättade av en verklig epiker, och de nattliga överläggningarna före Salamisslaget fyller han med spänning.

Lästips: Ryszard Kapuscinski, 'På resa med Herodotos'

(Med Herodotos som förebild reser författaren runt i Afrika och Asien.)

Kroisos och Solon – vad är lycka?

Då Kroisos underkuvat dessa folk och införlivat dem med lyderna, så fick Sardes, som då var som allra rikast, besök av den tidens alla vise män i Hellas, den ene efter den andre, och däribland även atenaren Solon. Denne hade på uppdrag av atenarna stiftat lagar för dem och vistades sedan utrikes i tio år för att se sig omkring och för att han inte skulle bli tvungen att upphäva någon av de lagar, som han stiftat. Atenarna kunde nämligen inte på eget bevåg göra detta. Ty de hade med dyra eder förbundit sig att under tio år leva under de lagar, som Solon givit dem. Solon hade således, dels av denna anledning,

dels för att se sig om, rest ut, farit ner till Amasis i Egypten och kom nu till Kroisos i Sardes.

Vid sin ankomst mottogs han gästvänligt i det kungliga slottet av Kroisos. Tre eller fyra dagar efter ankomsten lät Kroisos sina tjänare föra omkring Solon i skattkamrarna och visade honom alla härligheterna. När han där hade riktigt sett på allt, som han ville, ställde Kroisos följande fråga till honom: 'Atenske vän, du har bland oss vunnit stor ryktbarhet både för din vishets skull och därför att du av vetenskaplig forskningslusta har farit vida omkring på jorden. Och nu har jag fått riktig lust att fråga dig, om du har träffat någon människa, som är lyckligare än alla andra.' Han frågade detta i den tanken, att han vore den lyckligaste i världen. Men fullt ärligt och utan smicker svarade Solon: 'Ja, herre konung, Tellos från Aten.' Kroisos blev förvånad över detta och frågade ivrigt: 'Varför menar du att Tellos är lyckligast?' Solon svarade: 'Tellos levde under en tid av lycka och framgång för sin fädernestad, han hade goda och präktiga barn, och han fick uppleva, att de alla i sin tur fick barn och att alla blev vid liv; därtill var han efter våra förhållanden välbärgad; och till sist fick han ett det mest lysande slut på livet. Ty under strid mellan atenarna och deras grannar vid Eleusis ryckte han ut, slog fienderna på flykten och stupade som en hjälte. Atenarna begravde honom på allmän bekostnad på det ställe, där han hade stupat, och höll honom i stor ära.'

Genom att så framhålla Tellos stora lycka uppeggade Solon Kroisos blott ännu mera, och han frågade nu, vem han kunde ha träffat, som därefter vore lyckligast, ty han tänkte, att andra rummet skulle han i alla händelser få. Solon svarade: 'Kleobis och Biton. Ty dessa, som till härkomsten var argiver, hade tillräcklig utkomst att leva av och dessutom en väldig kroppsstyrka, såsom framgår av följande. Bägge två var pristagare i tävlingar och följande händelse berättas om dem. Då argiverna en gång firade en fest till ära för Hera, måste deras mor nödvändigt fara i vagn till templet, men oxarna kom inte i rätt tid från fältet. Då det brådskade, spände ynglingarna sig själva för och drog vagnen, som deras moder åkte i, och så körde de fyrtiofem stadiers väg och kom fram till templet i hela försam-

lingens åsyn. Sedan fick de en den härligaste död, och Gud visade därvid, att det är bättre för en människa att dö än att leva. Ty argiverna, som samlat sig kring dem, prisade ynglingarna för deras styrka, under det att kvinnorna prisade deras mor, att hon ägde sådana söner. Modern blev överlycklig både över vad som hänt och över den berömmelse, som vunnits. Hon gick fram till gudabilden och bad, att gudinnan måtte ge åt hennes söner Kleobis och Biton, som så vackert hedrat henne, det bästa som en människa kan få. Efter denna bön offrade ynglingarna och deltog i måltiden, varpå de somnade i själva templet för att inte mera vakna. Så slutade de sitt liv. Argiverna lät göra bildstoder* av dem och uppreste dem i Delfi som typer av de yppersta män.'

Då Solon sålunda givit andra priset i lycka åt dessa, utbröt Kroisos förbittrad: 'Nå, min lycka då, min bäste vän, räknar du den för platt intet, så att du inte ens sätter mig i jämnhöjd med vanliga borgare.' Solon svarade: 'Du frågar mig, Kroisos, om mänskliga ting, men jag vet nog, att alla gudar är ängsligt avundsamma. Under ett långt liv har man tillfälle att själv pröva och hos andra bevittna mycket, som man helst ville slippa se. För en människa anslår jag livets längd till sjuttio år. Dessa sjuttio år gör tjugufemtusentvåhundra dagar, skottmånader ej inberäknade. Vill man nu förlänga vartannat år med en månad för att årstiderna skall ordentligt passa in, kommer således till de sjuttio åren trettiofem skottmånader eller i dagar räknat ettusenfemtio dagar. Av alla dessa dagar, som sålunda under sjuttio år tillsammans utgör tjugusextusentvåhundrafemtio, är icke den ena dagen den andra lik, utan händelserna växlar. På så sätt, Kroisos, är människan helt och hållet tillfälligheternas slav. Jag menar nu, att du är en mäktig rik man och konung över många folk, men det, som du frågade mig om, det vill jag inte säga om dig förrän jag fått höra att du lyckligt slutat ditt liv. Ty den, som är mäktig rik, är inte mera rik än den, som har sin dagliga bärgning, så framt icke han också har lyckan att få behålla allt sitt goda intill livets slut. Ty många stormrika människor är olyckliga, men

*se bild av Kleobis och Biton s. 112 (vid avsnitt 3.12)

många, som levat ett anspråkslöst liv, har lyckan med sig. Den olycklige rike har blott två företräden framför den, som har lyckan med sig, under det att den senare har många företräden framför den olycklige rike. Denne har nämligen lättare att tillfredsställa ett begär och att bära en stor olycka, som drabbar honom, men den förre har i stället följande företräden. Förlusten, som han inte lika lätt kan bära, och begäret, som han inte lika lätt kan tillfredsställa, håller han på avstånd tack vare sin goda lycka. Däremot är han fri från kroppsslyte, fri från sjukdomar och lidanden, har präktiga barn och har ståtligt utseende. Om han jämte detta även slutar sitt liv lyckligt, så är han just den, som du söker, den som är värd att kallas lycklig. Men före hans död bör man inte kalla någon lycklig, utan bara väl lottad. Och för en människa är det omöjligt att förena allt detta. Alldeles som intet land i världen självt har allting tillräckligt utan har ett och saknar ett annat, och det land är bäst, som har det mesta, på samma sätt är också människan inte i allt sig själv nog: hon har ett och saknar ett annat. Men den människa, som livet igenom har det mesta, och så får sluta sitt liv i lycka, hon kan, tror jag, herre konung, med rätta bära detta namn. Vid allting gäller det att se, hur det till sist avlöper. Ty för många människor har Gud visat lyckan för att sedan störta dem desto djupare.'

Genom detta sitt tal föll han i onåd hos Kroisos, och denne lät honom utan vidare omständigheter resa sin väg och höll honom för en mäktig dåraktig man, som ej aktade på stundens lycka utan bjöd att se på alltings slut. - - -

Översättning C. Lindskog

Annat lästips: Sture Linnér, 'Herodotos, Den förste globalisten'

forts. STEG 4 f